

Câteva considerații pe marginea examenelor naționale 2021

În aceste zile de început de lună iulie toată România discută despre examenele naționale. Ai zice că, într-adevăr, românii sunt foarte preocupati de educație. Nu cred nici pe departe acest lucru, opinia fiindu-mi influențată și de rezultatele sondajelor, studiilor științifice care plasează România la coada clasamentului privind sumele din bugetul de familie investite în cultură, în învățământ, în formarea profesională. Conceptul modern de *educație pe tot parcursul vieții* se pare că nu ne privește. Fiecare este interesat doar de copilul său, într-o mai mare sau mai mică măsură. Iar presa, îndeosebi cea audio-vizuală și electronică, a găsit o temă bună de tocat până ce apare ceva mai consistent, de genul unui nou val pandemic. Oricum, ceea ce vedem prin studiourile de televiziune la emisiunile dedicate Educației, nu sunt cele mai îndreptățite personaje să se exprime pe această temă. Păreră mea.

Să vorbim, pentru început, de notele obținute de candidați la examenele naționale din vara acestui an. Ca să avem o imagine veridică asupra stării în care se găsește astăzi învățământul românesc nu este suficient să vorbim doar despre note. Trebuie să vorbim și despre *curriculum*, și despre structura subiectelor, dincolo de acest context pandemic a cărui influență este greu să o dăm deoparte.

În legătură cu *curriculum*-ul, la disciplina Istorie, el se prezintă astfel: pe lângă conținuturi – informația propriu-zisă, trebuiau atinse de către absolvenți unele competențe privind comparațiile, argumentările, deslușirea cauzalităților, formularea unor puncte de vedere pertinente, analiza, sinteza etc. Aceste standarde, aceste obiective și competențe erau cunoscute. Unde a intervenit Ministerul Educației în acest an pandemic? El a intervenit la conținuturi, adică a exclus un întreg capitol – cel de *Relații internaționale* de-a lungul ultimului secol, adică după Primul Război Mondial (1919-2000). Însă, competențele au rămas aceleași, cele amintite mai sus și altele.

După părerea mea, informația istorică este determinantă, fără ea elevul nu poate să-și arate competențele: degeaba știe el – de exemplu la subiectele I și II - ca, pornind de la textele/ sursele istorice date, să compare, să desprindă cauzalitatea, să formuleze puncte de vedere..., dacă el nu și-a însușit elemente fundamentale: limbajul istoric, terminologia specifică, coordonatele spațio-temporale etc. De exemplu, elevul neștiind că „formațiune politică” înseamnă *partid politic*, (informație prezentă în sursa dată ca suport, și de unde el trebuie să o extragă!), scrie, cu mare încredere în sine, că „formațiunea politică este Marea Adunare Națională”! Însă răspunsul este greșit, Marea Adunare Națională fiind o instituție a statului comunist.

Sau, elevul neștiind ce înseamnă „lege fundamentală”, fiind vorba despre Constituție, scrie, din sursă, că „*legea fundamentală este cea referitoare la împroprietărirea țăranilor cu pământ*”! Aceasta situație este o mostră de analfabetism funcțional; elevul știe să citească, dar nu deslușește în mod corect sensul celor citite. Și exemplele pot continua la nesfârșit, din păcate. Aici este vorba despre educația școlară la mult mai multe materii, nu doar la istorie: este vorba și despre limba și literatura română, și despre geografie, și despre logică, și despre cultură civică/ educație socială...

Alt exemplu: Dacă elevul nu a auzit în viața lui despre bătălia de la Varna – cruciada antiotomană din 10 noiembrie 1444 – despre care este scris și în manualul de clasa a IV-a, și de clasa a VI-a, și a VIII-a, și a IX-a, el va scrie cu nonșalanță despre bătălia de la... Barna! Sau, dacă elevul nu și-a însușit reperele cronologice – chestiune de clasa a V-a! - când are de răspuns la cerința: „menționează două acțiuni desfășurate de români în relațiile internaționale în deceniile cinci și șase ale secolului al XIX-lea” (adică dintre anii 1841-1860) scrie, tot așa foarte încrezător în cunoștințele sale, despre anii 1950-1960!!! Și nici aici nu primește niciun punct, poate, doar zâmbetele amare ale profesorilor evaluatori.

Toate aceste exemple sunt date pentru a arăta importanța informației însușite corect, informație care ajută elevul, care ajută viitorul cetățean, viitorul alegător!, să se descurce în viață și societate. Dacă el, suporter de fotbal înfocat dar zero la geografie, vrea să meargă la Budapesta să vadă meciul echipei favorite, ajunge la București, ce poți să mai spui? Poate are chiar media 10 la geografie în anii de școală generală, ba chiar la liceu!

Trecând la competențe, marea problemă este că mulți elevi nu și-au însușit de la nicio materie școlară terminologia, nu înțeleg efectiv ce li se cere: nu știu ce înseamnă precizare, menționare, prezentare, comparare, cauzalitate, formularea unei opinii. Apropos de acest din urmă aspect, formularea unei opinii pe baza unui text dat, sunt elevi care, reușind să formuleze o opinie, când trebuie să o susțină cu două fragmente din sursa istorică aferentă, scriu ceva de

genul: „două puncte de vedere din text care arată acest lucru”, adică validitatea opiniei lor, „sunt.....” Dar, acelea nu sunt *puncte de vedere*, sunt două argumente, două informații... care susțin, care întăresc opinia, pe care se bazează opinia candidaților!

Mă întrebau elevii că, fiind scoasă materia referitoare la relațiile internaționale de după 1918, de ce mai trebuie să știe lucruri despre acea perioadă. Dincolo de faptul că Istoria nu poate fi învățată pe bucăți, ci în integralitatea sa, le-am spus că, de exemplu, la subiectele I și II, cele bazate în mare parte pe documente/pe surse, pot primi chiar și... prognoza meteo sau o carte de bucate! Ei trebuie ca, primind acel text, să poată să compare, să descopere elementele comune, deosebiri, să precizeze, să prezinte, să desprindă cauzalitățile, să formuleze opinii, puncte de vedere, să argumenteze etc. *Acestea sunt competențele*. Dacă ei nu înțeleg că într-o afirmație de genul: „Mi-am luat umbrela pentru că plouă torențial”, cauza este: „pentru că plouă torențial”, iar efectul: „mi-am luat umbrela” dovedesc analfabetism funcțional. Le-am spus că, de exemplu, din *Harap Alb* de Ion Creangă nu pot primi un text cu cauzalități, acolo lucrurile fiind foarte metaforice: doar acolo, în beletristică, un om aruncat într-o fântână plină de apă strigă că moarte de sete, sau, aruncat într-un cuptor încins strigă din toți rărunchii că moare de frig și tot așa. Sau că, - din *Amintiri din copilărie* - dacă el va ieși afară și va râde la soare, vremea se va îndrepta. Eu cred că, din punct de vedere istoric, logic vorbind, Nică putea ieși afară și să rădă la soare (*Efect*) tocmai pentru că vremea se îmbunătățise (*Cauză*), și nu că el ar fi făcut-o să se însenineze!

Învățul în toți cei patru ani de liceu, de fapt încă din școala gimnazială, se cunoaște. Sunt elevi care, luând la proba de Istorie la Bacalaureat nota 8.50, sau 9.00, sau 9.50, sau chiar 10, iar de-a lungul celor patru ani de liceu mediile lor au fost puțin mai mici, consideră că profesorul de la clasă i-a persecutat, „a avut ceva cu ei”! Eu nu sunt de acord cu aceste opinii, consider că percepția este una greșită, care distorsionează realitatea. De ce spun aceasta? Pentru faptul că media din liceu de la disciplina Istorie este formată din foarte multe note, chiar și în acest context pandemic, elevii claselor de Filologie au avut la disciplina Istorie minimum 4-5 note pe semestru, chiar și 6-7! Deși, conform normelor Ministerului Educației erau de ajuns doar două note/semestru. Media la Istorie s-a format din foarte multe note, la evaluările orale sau scrise, cam jumătate la evaluările față în față, nu online - cel puțin pe semestrul al II-lea din clasa a XII-a. Media la disciplina Istorie a fost formată din note care au evaluat cunoștințele și competențele elevilor de-a lungul întregului an, și a întregii materii de Bacalaureat. Nu puteam risca să dăm doar note de 9 și de 10, și să nu trecem în catalog notele mai mici! Nu puteam aplica evaluări doar din teste elaborate conform subiectelor I și II de la Bacalaureat, iar subiectul Eseu – cel de la punctul III - să nu fie luat în seamă. Dacă subiectul de Bacalaureat ar fi cuprins doar cerințele de la Subiectul I și Subiectul II (ceea ce ar fi fost penibil de facil, chiar și pentru elevii de gimnaziu care manifestă sârguință și disponibilitate pentru efortul intelectual), așa ar fost și testele date și notate. Dar, opinia mea este că, fără Eseul de la subiectul III, proba de Istorie la Bacalaureat ar fi fost cu mult mai puțin relevantă din punct de vedere al însușirii cunoștințelor istorice, dar și al dobândirii competențelor specifice acestei discipline de studiu.

Au fost elevi care, în contextul pandemic, al școlii online, trebuiau să îmi trimită teste rezolvate de ei acasă, singuri, fără supravegherea mea, doar în fața propriei conștiințe. Le-am spus și o pildă auzită de mine la Radio România Actualități, pildă pe care o apreciez foarte mult: „Un tată și fiica sa de grădiniță, întorcându-se pe înserat dintr-o localitate vecină, opresc atelajul lângă un lan de porumb. Tatăl se uită în stângă, se uită în dreapta, scoate o sacoșă și o umple cu 7-8 știuleți de porumb pentru fiert, apoi urcă în căruță. Fetița îl întreabă: *Tată, te-ai uitat bine în jur?* Tatăl, impacientat să nu-l fi văzut vreun trecător, se mai uită încă o dată în jur, apoi zice: *Da*. Iar fetița îl întreabă: *Dar în sus, te-ai uitat?...*” La această pildă, pe care am spus-o elevilor mei înainte de a le cere să rezolve acasă, singuri, un test tip Bacalaureat, unii elevi au apreciat, alții au tăcut sugestiv, sau misterios, însă unii au ricanat, ba chiar au verbalizat, ceva de genul: „*Omul cât trăiește, înhață!*” Sugestiv, zic eu. Eu știam proverbul: „*Omul cât trăiește, învață!*”. Varianta lor este una de tranziție, de strictă actualitate, care relevă realitatea sumbră a societății românești actuale, precum hârtia de turnesol. Îți vine să-l invoci pe Țepeș: „*Unde ești tu, Țepeș...*”.

De cerințele rezolvării testelor tip Bacalaureat, unii elevi s-au achitat onorabil, alții și-au furat singuri căciula copiind în neștire de pe net, sau de la colegii mai conștiințioși, alții au dat dovadă, pentru a câta oară?, de indolență și nu au rezolvat, nici nu mi-au trimis nicio rezolvare în timpul și în condițiile stabilite. Notele au fost pe măsură, de la 10 la 4 – celor care nu au rezolvat și nu au trimis testul nu le-am dat nota 1 sau 2, ci 4! Cine le mai dă lor o notă de câteva ori mai mare decât cea meritată? Toate notele au fost consemnate în catalog, atât în forma sa fizică, pe hârtie, cât și pe Notis – catalogul electronic. Și elevii, și părinții au putut vizualiza în timp real notele obținute, după ce, în prealabil, le-am discutat la proxima oră de curs – online sau față în față, după cum au permis-o condițiile. Ce ar fi însemnat ca

eu să trec în catalog doar notele pe care ei le voiau trecute? Se potriveau cu cele obținute la Bacalaureat? Mi-ași fi putut eu asuma responsabilitatea de a-i lăsa în plata Domnului?

În concluzie, sunt de părere că, faptul că toți elevii clasei de Filologie, unde nu erau numai somități, ci și elevi de 9, și de 7, și de 6, și de 5, au promovat examenul de Bacalaureat la istorie se datorează și acestui efort continuu: de a da lucrări dese, de a le discuta la clasă prompt, de a le returna lucrările încondeiate cu roșu ca ouăle de Paști, de a consemna rapid notele în catalog și pe Notis – catalogul electronic - spre buna informare a elevului și părinților.

Faceți, vă rog, un exercițiu de imaginație, și nu numai de imaginație: făcând abstracție de faptul că multe teste au fost redactate de mine, să vorbim doar de cele elaborate de Ministerul Educației. Înmulțiți, de exemplu, numărul elevilor – 31 – cu 4 sau 5 lucrări date pe semestru, apoi cu vreo 15-20 minute de fiecare lucrare și vedeți cât rezultă. Faceți, dacă se poate, abstracție de scrisul absolut ilizibil al multora dintre elevi, de faptul că mulți nu știu să așeze textul în pagină, să scrie cu alineat, să scrie corect românește! Puteți înmulți și cu patru ani de liceu!

O problemă delicată este cea a meditațiilor. Din punctul meu de vedere, a face meditații pe bani cu elevii de la clasă unde predai respectiva disciplină școlară este nu doar ilegal, ci profund imoral. Deși, abordând problema legalității, participând la un seminar pe această temă, unde au fost prezenți experți în educație, oameni politici din comisiile de învățământ din camerele legislativului, foști miniștri ai Educației, reprezentanți ai comitetelor de părinți și de elevi de la nivel național, reprezentanți ai ONG-urilor, psihologi, juriști..., am aflat cu stupeoare că legea permite ca profesorul să facă meditații pe bani cu elevii săi de la clasă, însă, să nu îi oblige, să nu facă presiuni asupra lor, lucruri pe care le consider interpretabile! Contextul mi se pare unul extrem de nebulos, și eu refuz să iau parte la o asemenea mașinațiune.

Eu personal am pregătit în cadrul școlii, în mod absolut gratuit, oră de oră, zi de zi, an de an, elevii de la clasele unde predau. Nu am făcut meditații cu elevii de la clasă nici în anul 2021, nici în 2020, nici în 2017, nici în 2015, aceștia fiind ultimii patru ani în care am predat la clasele de Filologie ai căror elevi au susținut proba obligatorie a profilului – Istorie – la Bacalaureat. Și, de asemenea, niciun elev din aceste clase nu a picat examenul, nu a luat sub nota 5! Ba chiar, anul trecut, 11 elevi au luat nota 10, iar patru dintre ei au luat media 10 la Bacalaureat, la toate materiile de Bacalaureat.

Dar, în toți acești ani, am aplicat la clasă teste conform modelelor de Bacalaureat – pe care eu le-am elaborat în urma studiului -, am discutat, apoi am dat spre rezolvare elevilor, pe notă, chiar testele date la bacalaureat în ultimii ani. Am schimbat tipul de cerințe conform schimbărilor introduse în ultimii ani de Minister și CNEE – Centrul Național de Evaluare și Examinare, mai nou, Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație. De exemplu, s-a introdus obligativitatea de a scrie la Subiectul II, cerința 5 - acolo unde se solicită un punct de vedere și două informații din sursă -, ca elevii să formuleze punctul de vedere și, în plus, să scrie pe foaia de examen și: *un fragment care susține această opinie este: „.....”*, respectiv, *a doua informație din sursă care susține punctul meu de vedere este: „.....”*). Elevii au aflat, le-am cerut expres să studieze și baremul, că fără opinie și fără un citat din sursă, elevul nu primește aici niciun punct! Și, dacă mai greșește și la alte subiecte, e bun să vină la toamnă, sau anul viitor!

Le-am cerut în mod expres să scrie aceste enunțuri și să folosească și ghilimelele. În barem nu se scrie nimic de ghilimele, dar, baremul fiind redactat pe calculator poate să scrie cu italice textul preluat din sursă. Noi, când redactăm toată lucrarea *de mână, cu italice*, nu putem evidenția faptul că am preluat din sursă decât folosind ghilimelele. Ca să nu se interpreteze la corectare. De aceea, cred că sunt și atâtea contestații la nivel național, din cauza baremelor ambigue! Corectăm în favoarea elevului, dar, totuși, e vorba de absolvenți a douăsprezece clase!

Din păcate, sunt meditatori care nu cunosc materia, care nu înțeleg ei înșiși modul de elaborare și de rezolvare a cerințelor subiectelor, care mai mult îi încurcă pe elevii noștri. Și, colac peste pupăză, își arogă apoi și meritele notelor obținute. Asemenea comportament parazitărilor, eu nu am cum să-l apreciez. Îi consider niște oportuniști, niște afaceriști, niște indivizi fără scrupule. Din păcate, unii elevi sunt prinși în această cursă, ei apreciază mai bine un astfel de meditator, analfabet din punct de vedere istoric, meditator care nu cunoște materia, care nu a participat niciodată la evaluarea lucrărilor de Bacalaureat, care la evaluarea lucrărilor de la simulările examenului de Bacalaureat au dat toată măsura incompetenței lor, indivizi fără scrupule, mercantili. Aceștia nu doar că nu aduc niciun câștig elevului, dar îl și încurcă, plus că torpilează munca noastră de ani de zile. Ei nu dau lucrări, texte, foarte costisitoare din punct de vedere neurologic, al timpului, ci fac afaceri, parazitează munca profesorilor de la clasă. Și -, precum profesorii care doar suplinesc un alt cadru didactic la o oră, maximum două, și astfel își pot permite să nu parcurgă nicio materie -

sunt apreciați de unii elevi. Tot așa și acești meditatori par elevilor, păcăliți de ei, ca fiind cei care i-au învățat pentru nota de la Bacalaureat. Întrebarea mea este: dacă acești elevi nu ar fi făcut timp de minimum 4 ani la clasă, cu profesorul lor, zeci și zeci de teste, nu ar fi pus întrebări și nu ar fi primit răspunsuri avizate de la profesorul de la clasă, nu ar fi primit îndrumări mai nou pe classroom sau pe grupurile de pe whatsapp, ar fi putut luat examenul de Bacalaureat? Sau, cei mai buni, l-ar fi putut promova cu note foarte mari? O întrebare pe care o las deschisă. Aviz amatorilor! Apropos de această situație, se potrivește o glumă, o glumă neagră: „Două tinere stau la o cafenea. Trece un tip, iar una dintre ele îi spune celeilalte: *Îl vezi pe tipul ăsta? Eu l-am făcut milionar.* La care cealaltă o întreabă intrigată: *Cum așa?* Iar răsunsul vine imediat: *Era miliardar!*” Așa se întâmplă și cu acești meditatori de mucava, îi aduc pe elevii pe care noi îi pregătim de ani de zile de la nota 9 sau 10 la 7 sau 8!

Problema contestațiilor de la examenele naționale este și ea de actualitate. Cine nu a participat în nicio comisie la examenele naționale nu poate ști care este situația și cum pot să apară erori. În cea mai mare parte, aceste erori de notare, regretabile dacă e vorba de teze care la care se înregistrează diferențe de notare de mai mult de 1,5 puncte, sunt rezultatul neglijenței, lipsei de atenție, oboselii. De exemplu, profesorul evaluator primește un borderou de notare, foaia fiind orientată orizontal, cu zeci și zeci de rubrici – circa 40 pentru 40 de lucrări, plus antetul, plus capul de tabel, plus loc de semnătură sub tabel. Așadar, rubricile sunt foarte mici, câțiva milimetri doar. Apoi, lucrările pe care corectorul trebuie să le evalueze și noteze, și rezultatele să le consemneze în acest borderou, sunt foarte interesant ordonate. De exemplu, bănuiesc faptul că personalul din centrele de examen ordonează lucrările după volum, număr de pagini, poate și alte criterii. Așa se face că, după vreo 3-4 lucrări foarte bune și bune, urmează 3-4 lucrări slabe și foarte slabe.

Este foarte probabil ca, din cauza oboselii, în momentul în care profesorul evaluator trece punctajul lucrărilor din acel borderou cu zeci de rubrici – vreo 30 de coloane, și zeci de elevi – vreo 40 de linii, într-un alt borderou cu doar câteva rubrici, maximum 7 coloane - nr. curent/ lucrare, subiectul I, subiectul II, subiectul III, oficiu, total punctaj, notă - să transcrie punctajul unei lucrări bune, foarte bune, în locul alocat uneia foarte slabe – nota 2.50, nota 3.25. Și invers! Sau, să se producă un decalaj, adică punctajele lucrărilor să fie decalate: de exemplu, lucrarea nr.15, punctată cu 3.40, să ia locul punctajului lucrării 16 punctată cu 8.45, iar al lucrării 17 să fie în loc de 2.50 trecută nota 8.90. Evident că elevul care a scris de 2.50 și căruia, din neglijență, oboseală etc., i s-a trecut nota 8.80 nu va face contestație! Iar elevul care a scris o lucrare de nota 9.50 și, din eroare i s-a trecut nota 2.80 va fi șocat în mod evident și va face contestație.

Se întâmplă, se întâmplă nu cred că la introducerea în baza de date ci în momentul transcrierii borderourilor de notare în borderoul cu cele trei subiecte, apoi în centralizatorul cu notele celor doi evaluatori.

Nu e vorba de lipsă de formare, de rea credință sau incompetență, e vorba doar de oboseală și stres, de lipsă de atenție, uneori și sub presiunea timpului.

Cu o riglă, cu o foaie de hârtie pusă sub fiecare rubrică, cu răsfoirea încă o dată a lucrărilor cu dubii (te întrebi, cum de ai dat doar 3.50 la o lucrare de 7 pagini, și cu un scris lizibil, frumos; reiei lucrarea, te uiți pe punctaj și constăți că, din eroare, ai atribuit punctajul celei dinainte de 3.50 celei care în mod normal e de 9.20; se poate rezolva. Și, mai bine, când constatăm că nu mai putem, că suntem epuizați fizic și psihic, să lăsăm sarcina trecerii notelor din borderoul de notare și cel de centralizare pentru dimineața zilei următoare.

Așadar, prin muncă, prin conștiințiozitate, prin disponibilitate la efort susținut, prin asumarea responsabilității putem atinge obiectivele propuse. Și, încă ceva: să nu ne arogăm meritele altora. Știm că eșecul este orfan, iar succesul are o mulțime de părinți. Dar, totuși, puțin mai multă decență nu strică. E nevoie de deontologie profesională. Nevoie acută.

(Autor: prof. Viorel-Gheorghe CIOBANU – Colegiul Național „Decebal” Deva)